

2010

Ranua Mattila

**Kivikautisen asuinpaikan
koekaivaus 28.6.–9.7.2010
Katja Vuoristo**

MUSEOVIRASTO

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Muinaisjäännösalueen sijainti kartalla	3
1. Johdanto	4
1.1. Tutkimushistoria	5
2. Muinaisjäännösalueen sijainti.....	7
3. Vuoden 2010 kaivaus	8
3.1. Kaivausmenetelmät	8
3.2. Kaivaushavainnot	10
4. Yhteenveto.....	12
5. Kuvaluettelot	15
5.1. Digitaalikuvaluettelo.....	15
5.2. Mustavalkonegatiiviluettelo.....	16
6. Karttaluettelo	17
6.1. Kartat	18
6.2. Luettelo koekuoppien pinta- ja pohjaluvuista	29

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohde: Ranua Mattila

Tutkimus: Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Toteuttaja: Museoviraston arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FM Katja Vuoristo

Piirtäjä: FM Anu Lempiäinen

Kenttätyöaika: 28.6.–9.7.2010

Tutkimuskustannukset: 19500 €

Tutkimusraportti: Katja Vuoristo 1.9.2010, Museoviraston arkeologian osaston arkisto

Peruskartta: 354102 Kelankylä

Koordinaatit: pkoo: 7294941, ikoo: 3503241, Z/m.mpy: 145–150

Kuvat: DG1212:1–29, F146098:1–30

Löydöt: KM 38372 (diar. 17.8.2010)

Aikaisemmat tutkimukset:

1968 Oiva Keskitalo, tarkastus

1986 Jukka Juntunen, tarkastus

1986 Markku Torvinen, tarkastus

1990 Hannu Kotivuori, inventointi

2009 Kaarlo Katiskoski, tarkastus

Aikaisemmat löydöt:

KM 10091 (2 tuuranteelmää), Siuruanjärven rannalta

KM 17432 (2 tasatalltaa ja tuuranteelmää), Siurunranta (Mattilan vanhasta päärakennuksesta noin 65 m länteen)

KM 22919 (2 reikäkiveä), Kelankylä Siuruanlampi

KM 36907 (kaavin, iskoksia ja palanutta luuta)

KM 38327 (asuinpaikkalöytöjä)

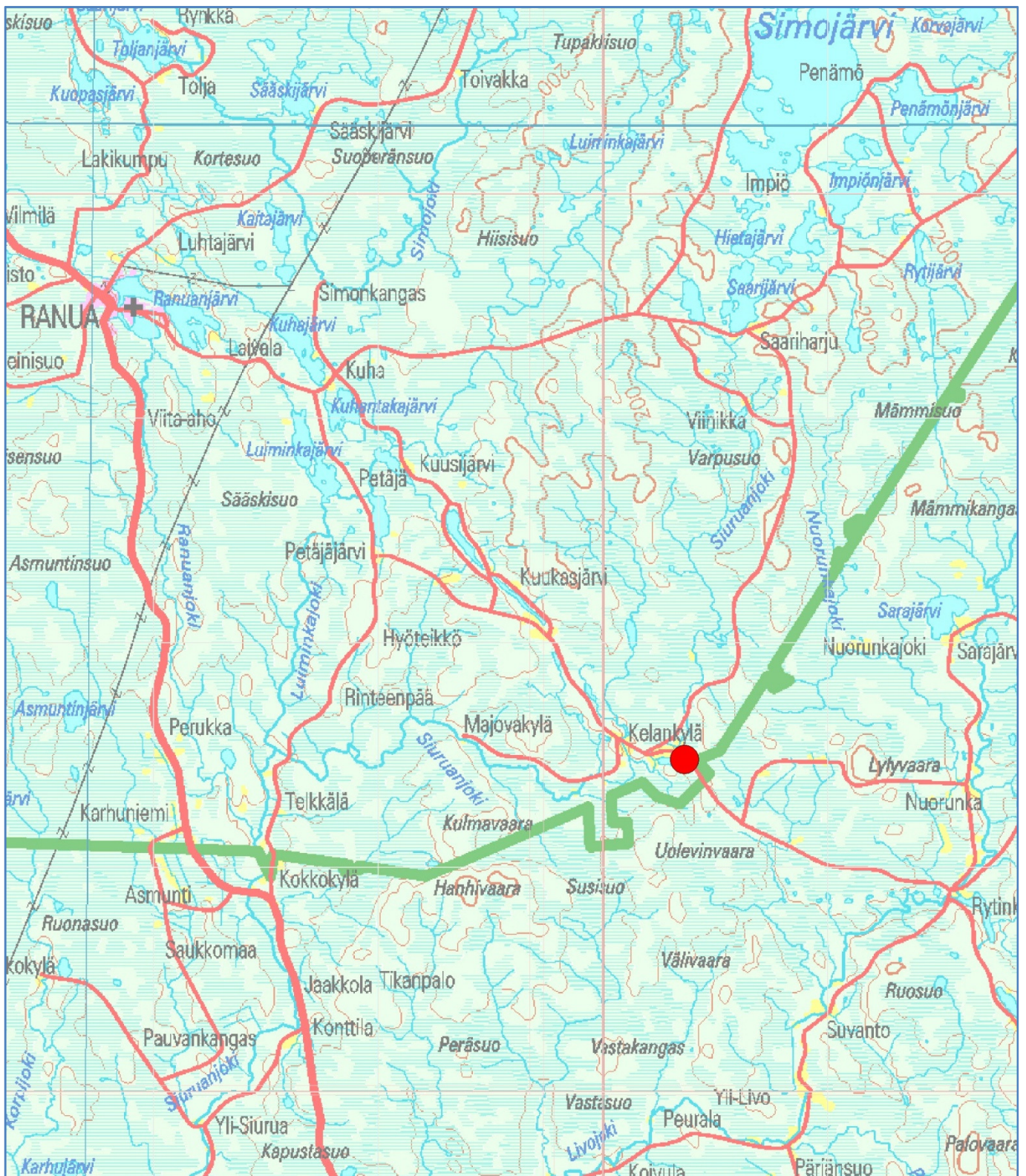
Tiivistelmä:

Mattilan tilalta on löytynyt 1900-luvun alkupuolella peltotöiden yhteydessä kiviesineitä ja niiden teelmiä, mutta muinaisjäännöksen säilyneisyydestä ja laajuudesta ei ole ollut tietoa. Autioituneelle tilalle on suunnitteilla loma-asunto aittoineen, minkä vuoksi paikalla tehtiin kahden viikon pituinen koekaivaus. Tutkimusten tarkoituksena oli selvittää onko paikalle mahdollisesti rakennettavan aitan sekä lentopallokentän kohdalla kiinteää muinaisjäännöstä. Lisäksi selvitettiin laajemmin muinaisjäännöksen säilyneisyyttä sekä sen laajuutta.

Koekaivauksissa selvisi, että muinaisjäännösalue on osittain tuhoutunut pellonmuokkauksen yhteydessä. Muinaisjäännöksen todettiin keskittyvän tilan länsiosaan ja sen havaittiin jatkuvan myös tilan rajojen ulkopuolella sijaitsevalle mäntykangasterassille. Tällä alueella havaittiin likamaata sekä asumuspainanne, jonka keskellä oli liesikiveys. Lisäksi terassialueen reunassa todettiin olevan muutamia pyyntikuoppia. Paikalta löydettiin kvartsi-iskoksia, muutamia kivilaji-iskoksia sekä runsaasti palanutta luuta.

Kannen kuva: DG1212:28. Koeojaa 1 kaivetaan. Kuvassa kaivajat Pauli Haapakangas, Anna Aalto ja Niko Anttiroiko.

Muinaisjäännösalueen sijainti kartalla

Mattilan sijainti on merkitty punaisella pisteellä. Mk 1:250 000.

1. Johdanto

Ranuan Mattilan tilalle on rakenteilla vapaa-ajan asunto sekä mahdollisesti luhtiaitta. Lisäksi paikalle on suunnitteilla jäteveden pienpuhdistamo ja vesien imeytyskenttä sekä lentopallokenttä, jonka kohdalla on tarkoitus kääntää maata siten, että hieno pohjahiekka tulee kentän pintamaaksi. Lentopallokenttään on hyödynnetty osittain jo aiemmin kaivettua vesijohtolinjan kohtaa. Mattilan tilan alueelta tunnetaan kivikautinen asuinpaikka (Mattila), mutta muinaisjäännöksen laajuus ja säilyneisyys eivät ole olleet tiedossa, sillä paikalta on toimitettu aikaisemmin ainoastaan irtolöytöjä, joiden sijaintitiedot ovat olleet epäselviä. Kaarlo Katiskosken vuonna 2009 tekemän tarkastuskäynnin yhteydessä selvisi, että ainakin tilan luoteisosaan tehdyn vesijohtokaivannon kohdalla oli merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Tarkastuksen yhteydessä sovittiin, että suunniteltu kesämökki rakennettaisiin Mattilan tilan entisen päärakennuksen kohdalle, jossa on yhä edelleen näkyvissä kivijalka.

Myös pienpuhdistamon ja imeytyskentän paikkaa katsottiin alustavasti. Sen sijaan luhtiaitan rakentamisen todettiin vaativan arkeologisia tutkimuksia, jotta sen sijaintipaikka voitaisiin selvittää muinaisjäännöksen kannalta sopivimmalle alueelle. Vuonna 2009 lentopallokentän rakentamisesta ei ollut vielä puhetta.

DG1212:4. Vesijohtokaivannon ja suunnitellun lentopallokentän paikka Mattilan tilan luoteisosassa. Luoteesta. Kuva. Katja Vuoristo.

Mattilassa tehtiin yhteensä kahdeksan päivän pituinen koekaivaus ajalla 28.6.–9.7.2010. Tutkimusten tarkoituksena oli alun perin selvittää muinaisjäännösalueen laajuus ja säilyneisyys sekä tutkia luhtiaitalle suunniteltu kohta. Koska kaivausten alussa kävi ilmi, että alueelle oli rakenteilla myös lentopallokenttä, päätettiin myös kyseistä aluetta tutkia tarkemmin. Lentopallokentän rakentaminen oli ajankohtaisempi kuin luhtiaitan, josta ei ole toistaiseksi varmuutta tehdäkään sitä lainkaan. Sen sijaan urheilukentän rakentaminen oli jo alkanut ja toiveissa oli, että se voitaisiin tehdä loppuun samana kesänä, mikäli sen rakentaminen oli muinaisjäännöksen kannalta mahdollista. Kaivausten lopussa tutkimuksia laajennettiin Mattilan tilan luoteispuolen mäntykankaalle, koska kävi ilmi, että viereiselle tontille oli toiveissa saada rakentaa kesämökki ja muinaisjäännös näytti jatkuvan kyseiselle tontille. Kesämökin rakentamiselle ei kuitenkaan ole toistaiseksi myönnetty lupaa, koska paikka on pohjavesialueella.

Koekaivaus toteutettiin Museoviraston arkeologian osaston rahoittamana koekaivauksena, koska kyseessä oli yksityisen maanomistajan rakennushanke. Kaivaustenjohtajana toimi FM Katja Vuoristo ja apulaistutkijana oli

FM Anu Lempiäinen. Tutkimusavustajan tehtäviä hoiti Huk Ulla Moilanen ja kaivajina olivat arkeologian opiskelijat Anna Aalto, Pauli Haapakangas sekä Niko Anttiroiko.

Koekaivauksissa todettiin, että muinaisjäänös oli säilynyt parhaiten Mattilan tilan luoteispuolen mäntykankaalla, jossa oli yksi asumuspainanne sekä neljä pyyntikuoppaa rantaan laskevan rinteeseen yläreunassa. Mattilan puolella saatiin talteen runsaasti palanutta luuta sekä kvartsi- ja kivilaji-iskoksia, mutta selkeitä kulttuurikerroksia tai rakenteita ei kuitenkaan havaittu. Nämä ovat todennäköisesti tuhoutuneet ainakin osittain tilalla tapahtuneen peltoviljelyn ja kyntämisen yhteydessä. Ainoastaan parissa koekuopassa todettiin mahdollista heikkoa likamaata heti peltomultakerroksen alla. Löytöjen todettiin lisääntyvän luoteeseen päin mentäessä ja muinaisjäänös saatiin rajattua Mattilan tilan luoteisosaan ja tilan viereisille tonteille. Asuinpaikka on sijainnut hiekkaisen terassitasanteen päällä.

DG1212:6. Mattilan tilan länsipuolen mäntykangasalue. Pohjoisesta. Kuva Katja Vuoristo.

Lentopallokentän paikka sijaitsee rajatulla muinaisjäänösalueella, mutta tämän kohdalla ei todettu olevan kulttuurikerroksia tai rakenteita. Sen sijaan vuonna 2009 havaittu likamaa-alue on ilmeisesti ollut kentän kohdalla, mutta tämä on ehtinyt jo tuhoutua vesijohtolinjaa kaivettaessa. Luhtiaitan paikka on suunniteltu Mattilan tilan kaakkoisosaan terassirinteeseen, jossa ei havaittu merkkejä muinaisjäänöksestä.

1.1. Tutkimushistoria

Ensimmäiset kivikautiseen muinaisjäänökseen viittaavat löydöt ovat löytyneet Mattilan tilalta jo 1930-luvun alussa, jolloin tilanomistaja Jaakko Illikainen löysi kaksi tuuranteelmää (KM 10091) Siuruanjärven rannan läheisyydestä. Tuuranteelmät ovat löytyneet uudispellosta rantaan laskevan rinteeseen alaosaan noin 100 metriä vanhasta päärakennuksesta kaakkoon. 1950-luvulla tilalta löytyi vielä yksi tuuranteelmä lisää sekä kaksi tasataltaa (KM 17432). Löytöjen toimittamisen yhteydessä on mainittu, että pellostä löytyneet kiviesineet ovat sijainneet noin 65 metriä päärakennuksesta länteen ja noin 40 metriä järven rannasta

pohjoiseen. Tällöin löydöt olisivat tulleet rantaan laskevan terassitasanteen päältä. Vuonna 1968 Oiva Keskitalo kävi tarkastamassa paikan, jolloin tilan isäntä osoitti paikanpäällä löytökohdat. Tällöin tuuranteelmän ja tasatalttojen löytöpaikka merkittiin kuitenkin noin 65 metriä asuinrakennuksesta luoteeseen ja noin 90 metriä rannasta koilliseen. On kuitenkin todennäköistä, että alkuperäiset löytötiedot ovat olleet tarkempia kuin myöhemmin muistin varaan perustuva arvio löytöpaikasta. Tilan pellot olivat kyntämättä Keskitalon tarkastaessa paikan, joten hän ei havainnut mitään merkkejä asuinpaikasta.

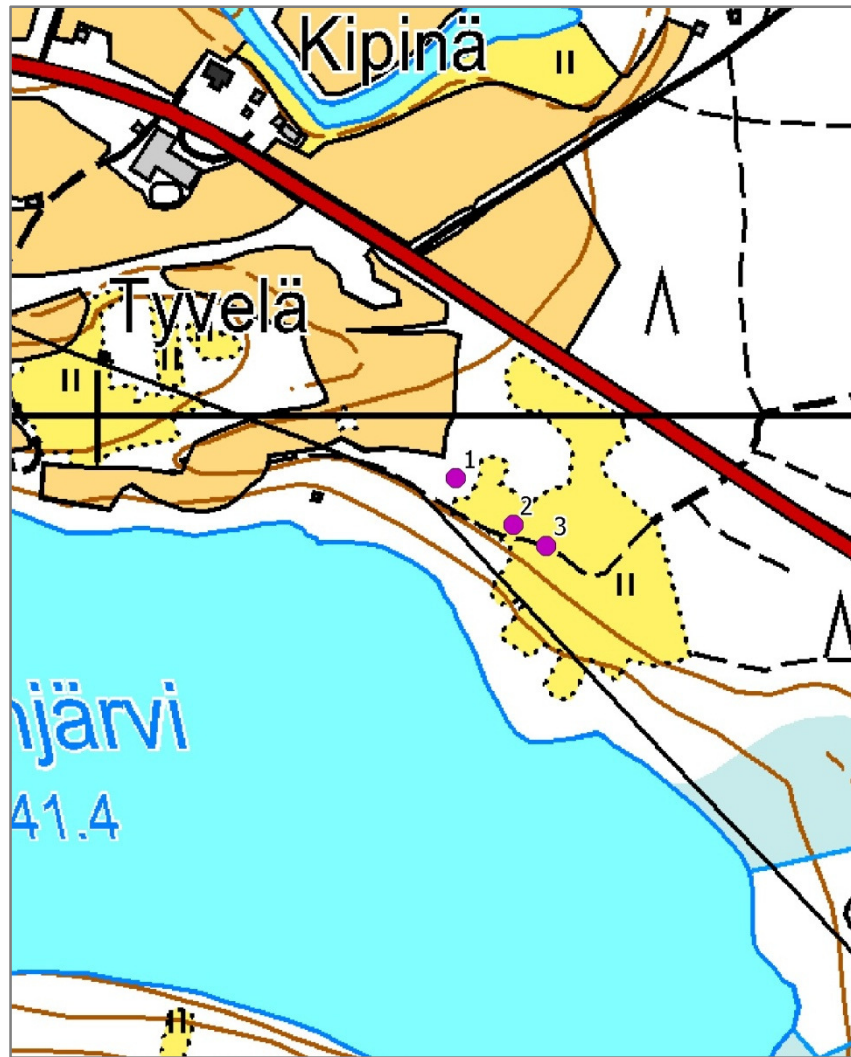
Vuonna 1985 Museovirastolle toimitettiin kaksi reikäkiveä (KM 22919), joiden on mainittu löytyneen Kelankylästä Siuruanlammelta. Kyseessä on todennäköisesti Mattilan tila, sillä reikäkivet mainitaan Jukka Jantusen vuoden 1986 selvityksessä. Jukka Jantunen tarkasti Mattilan vuonna 1985 Ranuan esihistoriallisia muinaisjäännöksiä läpikäydessään. Paikalta löytyi kvartsi- ja säleiskoksia, kvartsikaavin sekä palanutta luuta

(löytäjä Seppo Puuronen). Löytöpaikka sijaitsi noin 50 metriä puretusta päärakennuksesta länteen päin peltoterassin päällä. Markku Torvinen kävi Mattilassa seuraavana vuonna (1986), mutta tarkastuksesta ei ole jätetty raporttia.

DG1212:3. Suurin osa Mattilan tilalta toimitetuista löydöistä on luultavasti kuvassa näkyvän terassitasanteen kohdalta tilan luoteisosasta. Idästä. Kuva Katja Vuoristo.

Vuonna 1990 Hannu Kotivuori inventoi Ranuan kunnan muinaisjäännöksiä, jolloin hän tarkasti myös kohteen. Ennen vuoden 2010 koekaivauksia paikalla kävi vielä Kaarlo Katiskoski (2009). Kohteen tarkastaminen tuli ajankohtaiseksi, koska paikalle oli suunnitteilla vapaa-ajan asunto sekä muita rakennustöitä. Mattilaan oli jo ehditty kaivaa vesijohtoa varten oja, jonka reunoilla ja täytemaassa Katiskoski havaitsi kvartssia ja palanutta luuta (KM 38327) sekä ohuen värjäätynneen hiekkakerroksen vanhan peltomultakerroksen alla. Kaivanto sijaitsi tilan vanhan päärakennuksen länsipuolella terassitasanteen päällä.

Vuonna 2009 gps:llä mitatut löytöpaikat on merkitty violeteilla pisteillä. Mitattujen pisteiden koordinaatit ovat: 1)7294959/3503236, 2)7294928/3503274 ja 3)7294914/3503296. Vanhan päärakennuksen paikka on ollut peltotien mutkan pohjoispuolella tien vieressä. Mk 1:5000.

2. Muinaisjäännösalueen sijainti

Mattilan tila sijaitsee Kelankylässä Ranuan kaakkoisosassa Pudasjärven rajan lähetyvillä Siuruankankaalla. Hiekkaisen kankaan ympäristö on pääosin suota. Tila on perustettu Siuruanjärven koillisrannalle melko voimakkaasti järvelle laskevan törmän päälle. Mattila on ollut aikaisemmin maatila ja tilan asuin- sekä talousrakennusten lähiympäristö on ollut aukeaa peltoa ja niittyä. Tila on autioitunut 1980-luvun alkupuolella ja vanhoista rakennuksista on vielä jäljellä kivijalkoja. Rakennustenjäännösten ympärillä on nykyisin laaja nurmialue, jossa kasvaa paikoin katajaa. Kauempana vanha peltoalue on nuorehkoa mäntymetsää. Pihaluonnon luoteisosassa vanha peltokerros on 20–30 cm paksu, mutta kaakkoispuolella nurmikolta tulee ohuen turvekerroksen alta heti hiekka tai hiesu. Tämä puoli pihasta lieneekin ollut niittynä. Mattilan tilan luoteispuolella on vielä nykyisinkin peltoaukea, jonka lounaisreunassa on rantatörmän päällä mäntykangasta.

DG1212:2. Panoraama Mattilan tilasta rannalta kuvattuna. Kuvan keskellä mäen päällä on pusikon kohdalla vanha päärakennuksen paikka. Siitä vasemmalle on uusi terassi, joka on tehty vanhan navetan kivijalan päälle. Oikealla keinuteline, josta oikealle alarinteeseen on suunniteltu aitan paikkaa. Etelälounaasta. Kuva Katja Vuoristo.

Mattilassa on tehty äskettäin vesijohtokaivanto ja lisäksi piha-alueelle on vedetty sähkölinja sekä pystytetty pihavaloja. Pihalle on myös rakennettu rinteeseen päälle terassitasanne vanhan navetan pohjan päälle. Tilan rantaa on muokattu ja sinne on rakennettu sauna. Rantaviiva on laskenut ajan myötä ja vanha järven pohja erottuu rannassa tasaisena savipohjaisena alueena. Paikalle on istutettu uutta nurmea. Muinainen rantaviiva on ollut luultavasti noin 145 m meren pinnan yläpuolella.

DG1212:1. Yleiskuva Mattilan muinaisjäännösalueesta. Taustalla näkyy Siuruanjärvi ja kuvan keskellä uusi terassi. Edustalla vesijohtokaivanto erottuu hiekkaisena alueena. Luoteesta. Kuva Katja Vuoristo.

3. Vuoden 2010 kaivaus

3.1. Kaivausmenetelmät

Mattilan muinaisjäännösalueutta tutkittiin tekemällä alueelle koekuoppia sekä koeojia. Koeojia tehtiin yhteensä kolme ja niiden pinta-ala tuli kaikkiaan 10,5 m². Koekuoppia tehtiin 50 ja näistä suurin osa oli kooltaan 50 x 50 cm. Muutama koekuoppa laajennettiin 1 x 1 m kokoiseksi, koska niistä tuli esiin joko rakenne tai mahdollista likamaata. Koekuopat sijoitettiin yleensä 5 tai 10 metrin välein maaston mukaan sopivalle linjalle.

Täten karttapohjoinen oli 15 gonia. Pisin itä-länsisuuntainen koekuopparivi osui koko Mattilan tilan poikki kulkevalle terassitasanteelle. Tälle linjalle osuivat myös koeojat, jotka sijoitettiin pihan länsiosaan tulevan lentopallokentän kohdalle. Koekuoppia tehtiin koko piha-alueelle muinaisjäännösalueen laajuuden selvittämiseksi, mutta piha-alueen itäosan terassitasanteelle ja sen etelärinteeseen, jonne rakennetaan mahdollisesti aitta, koekuoppia tehtiin hieman tiheämmin kuin muualla.

Kaivauksilla käytettiin omaa koordinaatistoa, jonka mukaan x-koordinaatti kasvaa pohjoiseen ja y-koordinaatti itään. Itäisimmän koekuopan koordinaatit olivat 500/1000. Mattilan tilan puolella koekuopat nimettiin koordinaatiston mukaan, mutta tilan länsipuolelle tehdyt koekuopat nimettiin kirjaimilla (A–H). Kuopat tehtiin maastollisesti sopivimpiin kohtiin ja ne mitattiin paikoilleen yleiskarttaan. Myös Mattilan tilan puolella yksi koekuoppa nimettiin kirjaimella (I), koska myös sen sijainti määräytyi maaston perusteella.

Kaivausalueelle siirrettiin vaaituskoneen avulla korkeuskiintopiste noin 1,5 kilometrin päässä olevasta korkeuskiintopisteestä (nro 592424, 166,2 m mpy), joka sijaitsee Siuruankankaan poikki kulkevan maantien lounaispuolella olevassa kivessä. Kiintopiste siirrettiin Mattilan piha-alueelle rakennetun terassin pohjoiskulmaan ja sen korkeudeksi saatiin 149,57 m mpy.

Muinaisjäännösalue kartoitettiin perinteisellä tavalla bussolia ja prismaa apuna käyttäen. Yleiskartan lisäksi piirrettiin muutamia tasokarttoja koeojista sekä koekuopista ja lisäksi ne valokuvattiin. Kartat on digitoitu puhtaksi MapInfo-ohjelmalla. Digitaalikuvat sekä mustavalkonegatiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian kuvakokoelmiin WebMusketiin päänumeroille DG1212 ja F146098. Kuvat kaikista kaivauksilta otetuista valokuvista löytyvät WebMusketista.

DG1212:29. Anu Lempiäinen dokumentoi koeojaa 2. Taustalla Niko Anttiroiko ja Pauli Haapakangas kaivavat koekuoppia. Idästä. Kuva Katja Vuoristo.

Osa koekuopista kaivettiin lapioilla, mutta suurin osa kaivettiin lastoilla viiden cm:n paksuisissa kerroksissa. Myös koeajat kaivettiin saman paksuisissa kerroksissa. Turpeen tai nurmikon pinta oli taso 0, jonka alta tuli kerros 0 ja sen alta taso 1. Tämän jälkeen tuli kerros 1 ja taso 2 jne. Koekuopat ja -ajat kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan saakka lukuun ottamatta koekuoppaa E, joka lopetettiin tasoon, josta alkoi paljastua liesirakenne. Koekuopista vaaittiin pinta- ja pohjatasot ja koeajista mitattiin korkeudet myös piirretyistä tasoista. Löydöt otettiin talteen kerroksittain ja koordinaateittain puolenmetrin tarkkuudella, paitsi suurennetuista koekuopista, joista löydöt on otettu neliön tarkkuudella. Kaivettuja maa-aineksia ei seulottu koekuopan F likamaata lukuun ottamatta. Löydöt on luetteloitu Kansallismuseon arkeologian kokoelmiin päänumerolla KM 38372.

3.2. Kaivaushavainnot

Mattilan tilan vanhalle pelto- ja niittyalueelle tehdystä koekuopista saatiin talteen kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä, kuten kvartsi- ja kivilaji-iskoksia sekä palanutta luuta. Löytöjen pääpainopiste näyttäisi osuvan piha-alueen luoteisosaan, vaikka palanutta luuta tulikin jonkin verran myös pihan kaakkoisosasta. Iskoksia alkoi kuitenkin löytyä vasta pihan luoteisosan vesijohtokaivannon läheisyydestä. Myös tilalta aikaisemmin toimitetuista löydöistä suurin osa näyttäisi tulleen pihan luoteisosasta, sillä Juntusen vuonna 1985 Museovirastolle toimittamat löydöt (KM 36907) ovat löytötietojen perusteella kyseiseltä alueelta ja ilmeisesti myös 1950-luvulla löytyneet kaksi tasataltta ja tuuranteelmä (KM 17432) ovat pihan luoteisosasta. Lisäksi Katiskoski poimi vesijohtokaivannon kohdalta vuoden 2009 tarkastuksen yhteydessä iskoksia ja palanutta luuta (KM 38327).

Koekaivauksissa ei havaittu selkeitä likamaa-alueita tai rakenteita Mattilan tilan puolella. Vain muutamassa koekuopassa todettiin olevan mahdollista likamaata (koekuopat 510/910, 510/900 ja 530/865). Koekuoppaa

530/865 laajennettiin 1 x 1 m kokoiseksi, jolloin likamaaksi epäilty alue osoittautui pellon raivaamisen yhteydessä kulotuksessa syntyneeksi heikoksi nokimaaksi, jossa oli vielä paikoin palamatonta puuta seassa. Kulotuksesta näkyi merkkejä myös koeajissa. Varsinaisia likamaa-alueita ei koeajissa havaittu, mutta kyntökerroksen pohjalla oli useita palaneita kiviä, jotka ovat saattaneet irrota aurauksen yhteydessä esimerkiksi liesikiveyksestä. Näyttääkin siltä, että peltoviljely ja pellon kyntäminen ovat hajottaneet Mattilan tilan alueella mahdollisesti sijainneita likamaa-alueita ja rakenteita. On kuitenkin mahdollista, että ne likamaa-alueet ja rakenteet, jotka ovat ulottuneet kyntökerrosta syvemmälle eli yli 30 cm:n syvyyteen, ovat ainakin osittain säilyneet. Näihin ei kuitenkaan osuttu koekuopituksen yhteydessä.

DG1212:16. Koeaja 2. Auranjäljet erottuvat selkeinä tasossa 3. Lännestä. Kuva Katja Vuoristo.

Mattilan tilan luoteispuolella sen sijaan todettiin olevan mäntykankaalla jo paljain silmin maanpinnalle havaittavia rakenteita. Noin 30 metriä tilan rajasta länteen oli lähellä pellonreunaa nähtävissä matala ja laakea painanne (1), jonka halkaisija oli noin 3,5 x 3,7 metriä. Painanne sijaitsi etelään laskevan terassitasanteen päällä peltotien ja metsäpolun välissä ja sen päällä kasvoi mustikkaa, puolukkaa ja sammalta sekä paksu mänty. Lisäksi sen reunalla oli männyn kanto. Painanne muistutti asumuspainannetta, minkä vuoksi sen itäreunaan tehtiin koekuoppa (E). Koekuopasta E paljastui 4–5 cm paksun turpeen alta 8–25 cm paksu huuhtoutumiskerros, jonka alla oli ohut rikastumiskerros. Tämän alta paljastui kellertävä hiekka, jossa oli paikoin nokimaata. Nokimaa vahvistui 40 cm syvyydessä ja se oli paikoin lähes mustaa. Samalla koekuopasta alkoi tulla esiin erittäin palanutta liesikiveystä. Koekuopan kaivaminen jätettiin tähän tasoon. Kuopasta saatiin talteen kvartsi- ja kivilaji-iskoksia sekä palaneen luun pala. Koekuopan E lisäksi Mattilan tilan ulkopuolelle tehdyistä koekuopista D ja F saatiin talteen löytöjä. Koekuopassa D ei havaittu merkkejä likamaasta, mutta koekuopassa F oli heti podsolimaannoksen jälkeen 14–16 cm syvyydessä harmaa likamaa. Likamaa muuttui pian kuopan pohjoisosassa punertavaksi ja vaaleaksi, kun taas eteläreunassa se muuttui tummemmaksi punertavan harmaaksi. Tästä likamaa-alueesta alkoi tulla heti runsaasti palanutta luuta, jota saatiin talteen vielä kerroksessa 3. Likamaa loppui tasossa 4 ja sen alta tuli puhdas pohjahiekka.

DG1212:24. Asumuspainanteeseen tehdyn koekuopan E liesikiveys lopetustasossa. Pohjoisesta. Kuva Katja Vuoristo.

DG1212:21. Koekuoppa F tasossa 3. Vasemmalla reunassa tumma likamaa-alue, jossa näkyy palanutta luuta. Idästä. Kuva Katja Vuoristo.

Edellä mainitun asumuspainanteen lisäksi Mattilan tilan luoteispuolella todettiin neljä pyyntikuoppaa (yleiskartassa painanteet 2–5) terassirinteen eteläreunassa. Pyyntikuoppa 2 on 0,8–1 m syvä, maavallien ympäröimä suppilomainen painanne, jonka halkaisija valleineen on noin 4 metriä. Pyyntikuoppa 3 sijaitsee aivan edellisen vieressä. Se on pyöreä ja halkaisijaltaan noin 3,2 metriä. Kuopan syvyys on noin 0,8 m ja sen pohja on laakeahko. Kuopan reunoilla kasvaa paksuja mäntyjä. Pyyntikuoppa 4 on suppilomainen maavallien ympäröimä painanne, jonka halkaisija on noin 2,5 m ja syvyys noin 0,8 metriä. Pyyntikuoppa 5 on edellisten eteläpuolella sijaitseva pieni suppilomainen painanne, jonka halkaisija on noin 2 metriä. Näiden lisäksi on mahdollista, että pyyntikuopan 2 itäpuolella on ollut vielä yksi pyyntikuoppa äskettäin pystytetyn sähkötolpan

kohdalla. Paikalla on havaittavassa matala painauma. Sähkötolpan pystyttäminen on tuhonnut osin ainakin pyyntikuopan 2 maavallia.

DG1212:26. Edustalla pyyntikuoppa 2, taustalla pyyntikuoppa 3. Muut pyyntikuopat sijaitsevat rinteessä 2:n ja 3:n vieressä. Etualalla näkyy sähköpylvään pystyttämisen yhteydessä rikkoontunutta aluetta. Koillisesta. Kuva Katja Vuoristo.

Mattilan tilan alueelle tehdyistä koekuopista kahdessa tuli vastaan uudempia rakenteita. Koekuoppa 500/940 osui vanhan kaivonpaikan reunaan ja tämä näkyi koekuopan profiilissa kaivon suuntaan viettävänä kuopanteena. Koekuoppa I tehtiin jäteveden pienpuhdistamon mahdolliselle rakennuspaikalle. Paikalla näkyi pihan alarinteessä hiekkainen painanne, jonka keskelle koekuoppa tehtiin. Koekuopan perusteella voitiin todeta, että paikalla on ollut aiemmin joku rakenne, todennäköisesti kellari. Kuopanteen maa-aines oli täysin sekoittunutta hienoa hiekkaa ja savea sekä pölymäistä silttiä.

4. Yhteenveto

Ranuan Kelankylässä sijaitsevalla Mattilan kivikautisella asuinpaikalla tehtiin kesällä 2010 kahdeksan päivän pituinen koekaivaus, koska Mattilan autioituneelle tilalle ollaan rakentamassa uutta vapaa-ajan asuntoa piharakennuksineen. Rakentamiseen liittyy myös vesi- ja sähkölinjojen vetäminen alueelle sekä muita pihamaahan liittyviä kunnostustöitä, kuten mm. lentopallokentän tekeminen. Vesi- ja sähkölinjat on vedetty alueelle jo vuonna 2009, jolloin Kaarlo Katiskoski havaitsi paikalla kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia esinelöytöjä sekä myös hieman kulttuurikerrosta vesijohtokaivannon reunassa. Ensimmäiset kivikautiseen muinaisjäännökseen viittaavat löydöt ovat löytyneet tilalta jo 1900-luvun alkupuoliskolla. Vuoden 2009 tehdyn tarkastuksen yhteydessä todettiin, että piha-alueelle suunnitellun aitan rakentaminen edellyttää lisätutkimuksia, jotta rakennuksen paikka voidaan määritellä muinaisjäännöksen kannalta mahdollisimman sopivaan paikkaan. Sen sijaan loma-asunnon rakentamisessa päädyttiin siihen, että se pystytetään tilan vanhan päärakennuksen kivijalan kohdalle, jolloin sen rakentaminen ei vaikuta muinaisjäännökseen.

DG1212:5. Vuonna 2009 tehty vesijohtolinja erottuu terassitasanteella hiekkaisena alueena. Taustalla kaivinkoneen edessä jo osittain käännetty lentopallokenttä. Idästä. Kuva Katja Vuoristo.

Vuoden 2010 koekaivauksen tarkoituksena oli aitan paikan tutkimisen ohella selvittää muinaisjäänneksen rajat sekä säilyneisyys. Mattilan piha-alue on ollut aikaisemmin peltoa ja niittyä. Kaivausten yhteydessä voitiin todeta, että kiinteät rakenteet sekä mahdolliset likamaa-alueet ovat todennäköisesti ainakin osin tuhoutuneet tilan alueella kyntämisen yhteydessä. On kuitenkin mahdollista, että alueella on säilynyt paikoitellen pieniä kulttuurikerroksia. Alueelta saatiin talteen palanutta luuta sekä kvartsi- ja kivilaji-iskoksia, joiden määrä lisääntyy pihan luoteisosaan mentäessä. Löydöt jatkuvat luoteessa tilan ulkopuolella sijaitsevalle mäntykankaalle, jossa on lisäksi nähtävissä myös muinaisjäänneeseen liittyviä rakenteita. Paikalla on yksi pyöreä asumuspainanne, johon tehdystä koekuopasta paljastui liesikiveys. Lisäksi rantaan laskevan rinteiden päällä on neljä pyyntikuoppaa ja yhdessä mäntykankaalle tehdystä koekuopasta havaittiin selkeä likamaakerros, josta tuli runsaasti palanutta luuta. Mattilan tilan kaakkoisosaan tehtiin useita koekuoppia suunnitellun aitan kohdalle, mutta tällä paikalla ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäänneestä, vaikka alueen pohjoispuolelta tulikin muutama pala palanutta luuta.

Koekaivausten perusteella voidaan todeta, että muinaisjäännealue sijoittuu Mattilan tilan luoteisosaan entiselle peltoalueelle sekä sen vieressä sijaitsevalle mäntykankaalle, joka sijaitsee Mattilan vieressä.

Muinaisjäänne on säilynyt mäntykankaalla koskemattomana, kun taas Mattilan puolella kyntäminen on tuhonnut sitä ainakin osittain.

DG1212:27. Mäntykankaalla sijaitseva asumuspainanne erottuu matalana painaumanäköisenä kuvan keskellä. Pohjoisesta. Kuva Katja Vuoristo.

Aitan rakentamiselle piha-alueen kaakkoisosan etelärinteeseen ei todettu olevan muinaismuistolain mukaista estettä. Myöskään jäteveden pienpuhdistamon laittamiselle terassin länsipuolelle rinteen alaosan kuopanteeseen ei todettu olevan estettä. Tällä paikalla on todennäköisesti sijainnut aikaisemmin kellari tai muu rakennus, joka on jo sekoittanut maakerrokset aiemmin. Lentopallokenttä sijaitsee rajatun muinaisjäännösalueen sisäpuolella, mutta kentän kohdalla ei havaittu merkkejä kulttuurikerroksista tai rakenteista, vaikka alueelta kerättiin talteen kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta

Helsingissä 1.9.2010

Katja Vuoristo, FM

5. Kuvaluettelot

5.1. Digitaalikuvaluettelo

Kuvan numero	Aihe	Kohde	Kuvaaja
DG1212:1	Kivikautinen asuinpaikka. Luoteesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:2	Kivikautinen asuinpaikka. Panoraama rannalta katsottuna. Etelälounaasta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:3	Tulevan lentopallokentän alue. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:4	Tulevan lentopallokentän alueella kaivetaan koeojaa 1. Luoteesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:5	Tulevan lentopallokentän aluetta idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:6	Mattilan tilan ulkopuolisen, läntisen alueen itäosa pohjoisesta kuvattuna.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:7	Mattilan tilan ulkopuolisen, läntisen alueen länsiosa pohjoisesta kuvattuna.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:8	Koeoja 1, itäosa, taso 1. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:9	Koeoja 1, länsiosa, taso 1. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:10	Koeoja 2, taso 1. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:11	Koeoja 1, itäosa, taso 2. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:12	Koeoja 1, länsiosa, taso 2. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:13	Koeoja 2, taso 2. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:14	Koeoja 1, itäosa, taso 3. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:15	Koeoja 1, länsiosa, taso 3. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:16	Koeoja 2, taso 3. Lännestä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:17	Koeoja 3, taso 1, pohjoisosa. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:18	Koeoja 3, taso 1, Itäosa. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:19	Koeoja 3, taso 2, Itäosa. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:20	Koeoja 3, taso 2, Pohjoisosa. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:21	Koekuoppa F, taso 3. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:22	Koekuoppa F, taso 3. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:23	Koekuoppa F, Eteläprofiili.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:24	Koekuoppa E, liesi lopetustasossa. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:25	Koekuoppa E. Eteläprofiili. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:26	Pyyntikuopat koillisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:27	Asumuspainanne pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:28	Koeojaa 1 kaivetaan. Kuvassa kaivajat Pauli Haapakangas, Anna Aalto ja Niko Anttiroiko.	Mattila	Katja Vuoristo
DG1212:29	Koeojaa dokumentoimassa apulaistutkija Anu Lempiäinen.	Mattila	Katja Vuoristo

5.2. Mustavalkonegatiiviluettelo

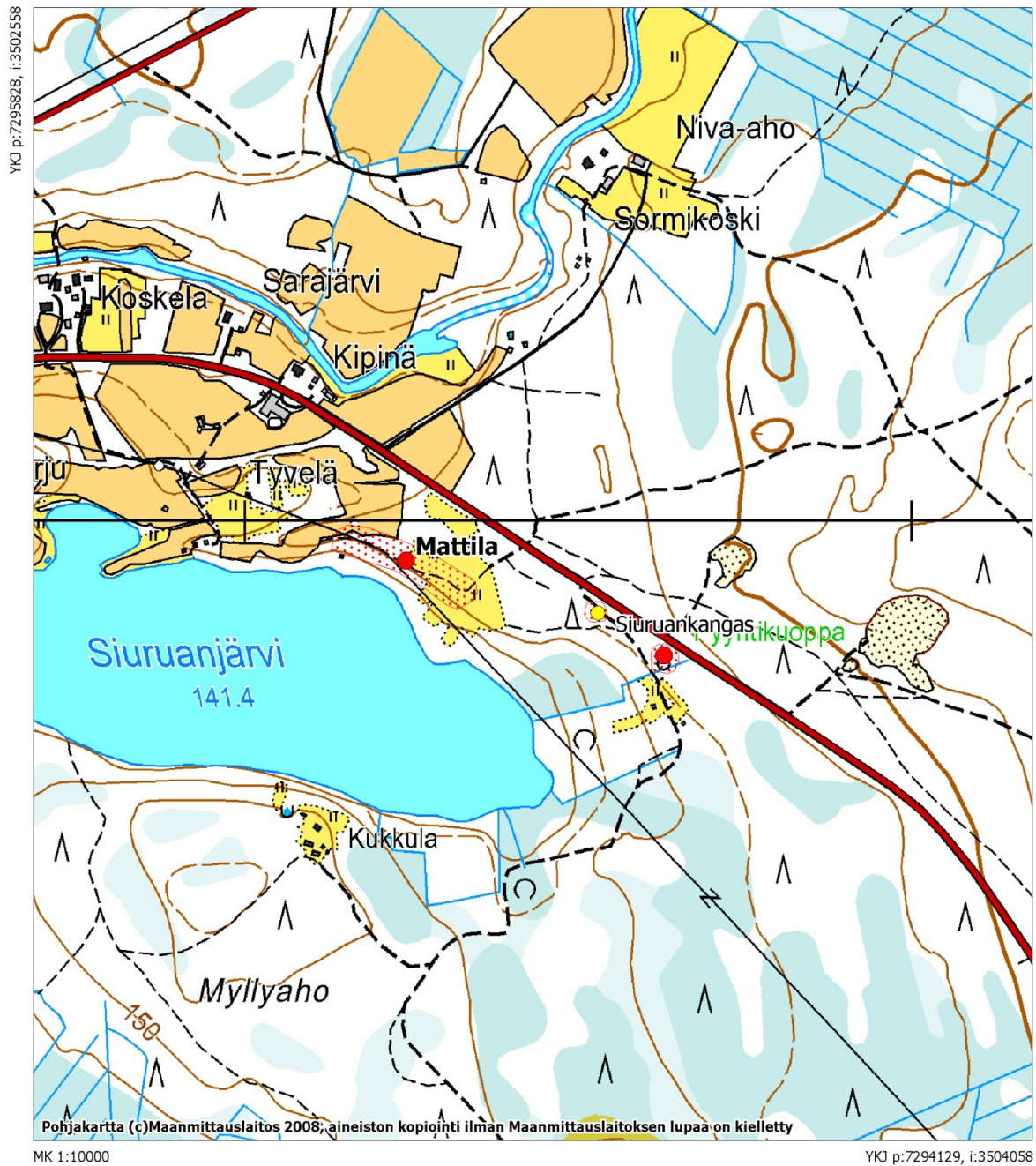
Kuvan numero	Aihe	Kohde	Kuvaaja
F146098:1	Yleiskuva. Luoteesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:2	Yleiskuva. Panoraama osa1. Etelästä/Lounaasta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:3	Yleiskuva. Panoraama osa2. Etelästä/Lounaasta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:4	Yleiskuva. Tuleva lentopallokentän alue. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:5	Yleiskuva. Koeojaa 1 kaivetaan. Luoteesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:6	Työkuva. Koeojaa 1 kaivetaan. Kuvassa Niko Anttiroiko, Pauli Haapakangas ja Anna Aalto. Luoteesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:7	Koeoja 1. E-osa taso 1 (508-509,5/864,5). Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:8	Koeoja 1. W-osa taso 1 (509,5/862-865). Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:9	Koeoja 2, taso1 (510-511/854,5). Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:10	Koeoja 1, E-osa. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:11	Koeoja 1, W-osa. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:12	Pyyntikuopat 2 ja 3 (edustalla 2, taustalla 3). Koillisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:13	Asumuspainanne (painanne 1). Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:14	Mattilan tilan ulkopuolinen alue (W-puoli), E-osa. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:15	Mattilan tilan ulkopuolinen alue (W-puoli), W-osa. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:16	Mattilan tilan ulkopuolinen alue (W-puoli), E-osa. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:17	Mattilan tilan ulkopuolinen alue (W-puoli), W-osa. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:18	Koeoja 2, taso 2. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:19	Koeoja 1, E-osa, taso 3. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:20	Koeoja 1, W-osa, taso 3. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:21	Yleiskuva alueen W-osasta (mm. tuleva lentopallokentän alue). Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:22	Koeoja 2, taso 3. Lännestä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:23	Työkuva. Kuvassa Apulaistutkija Anu Lempiäinen sekä Niko Anttiroiko ja Pauli Haapakangas. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:24	Koeoja 3, taso 1, N-osa (511,5/857,50–859,5). Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:25	Koeoja 3, taso 1, E-osa (510–511,5/859,5). Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:26	Koeoja 3, taso 2, E-osa. Etelästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:27	Koeoja 3, taso 2, N-osa. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:28	Koekuoppa F, taso 3. Idästä.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:29	Koekuoppa F, eteläprofiili. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo
F146098:30	Koekuoppa E, liesi. Pohjoisesta.	Mattila	Katja Vuoristo

6. Karttaluettelo

Karttatyppi	Alue	Mittakaava	Piirtäjä	Koko	Sivu
Peruskarttaote	354102 Kelankylä	1:10 000		A4	
Yleiskartta		1:1000	Anu Lempiäinen	A3	
Tasokartta	Koeoja 1, taso 2	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Tasokartta	Koeoja 1, taso 3	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Vaaituskartta	Koeoja 1, pinta- ja pohjavaaitukset	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Tasokartta	Koeoja 2, taso 2	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Tasokartta	Koeoja 2, taso 3	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Vaaituskartta	Koeoja 2, pinta- ja pohjavaaitukset	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Tasokartta	Koeoja 3, taso 2	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Vaaituskartta	Koeoja 3, pinta- ja pohjavaaitukset	1:25	Anu Lempiäinen	A4	
Tasokartta	Koekuoppa E, dokumentointitaso 1 (lopetustaso)	1:25	Anu Lempiäinen	A4	

6.1. Kartat

Peruskarttaote 354102 Kelankylä

RANUA MATTILA
K.Vuoristo 2010

Yleiskartta

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen
MK 1:1000

- Tilan raja
- ..... Metsänraja
- Korkeuskäyrä
- Nykyinen rantaviiva

pm

kj

T

Kiintopiste

Kaivurilla äskettäin käännetty hiekka (lentopallokenttä)

Muokattu hiekka-alue

Rajapyykki

Koekuoppa, josta löytöjä.

Koekuoppa, löydötön.

Painanne

Painanteet on numeroitu numeroin 1-5.
Koordinaatiston ulkopuoliset koekuopat on merkitty kirjaimin A-I.
Koeojat on merkitty numeroin KO 1-3.

Syötteentie 858

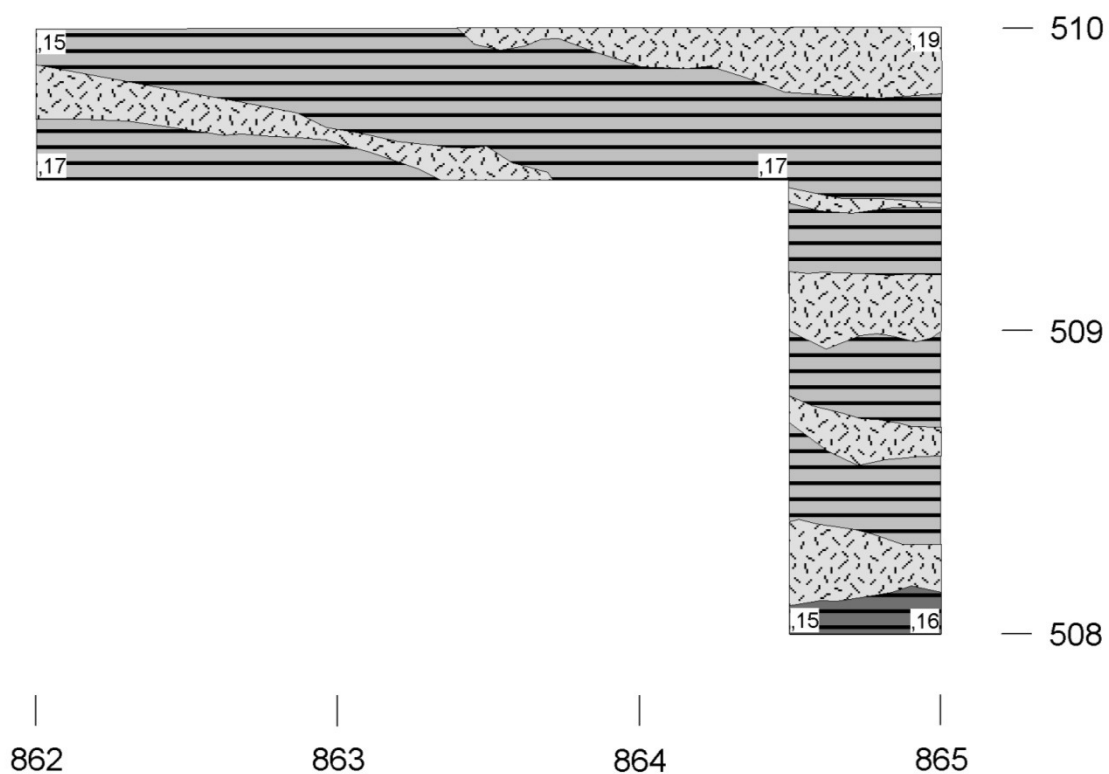
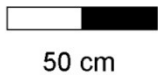
RANUA MATTILA

K.Vuoristo 2010

Koeoja 1
Taso 2

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

Peltomulta

Punaruskea hiekka +
huuhtoutunut valkoinen hiekka

Peltomulta + hiili

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149.

Korkeudet ovat m mpy.

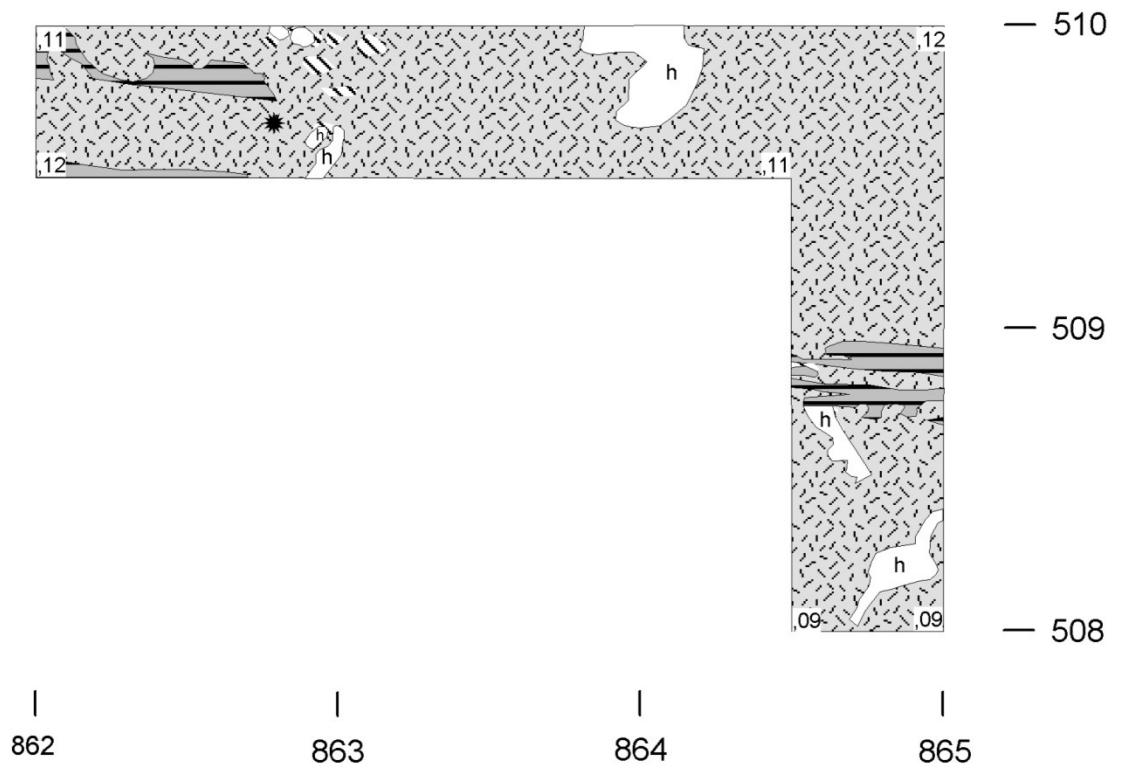
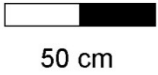
RANUA MATTILA

K.Vuoristo 2010

Koeoja 1
Taso 3

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

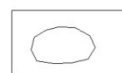
Peltomulta

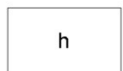
Palanut punainen hiekka

Punaruskea hiekka +
huuhtoutunut valkoinen hiekka

Kivi

Huuhtoutunut hiekka

Hiili

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149.

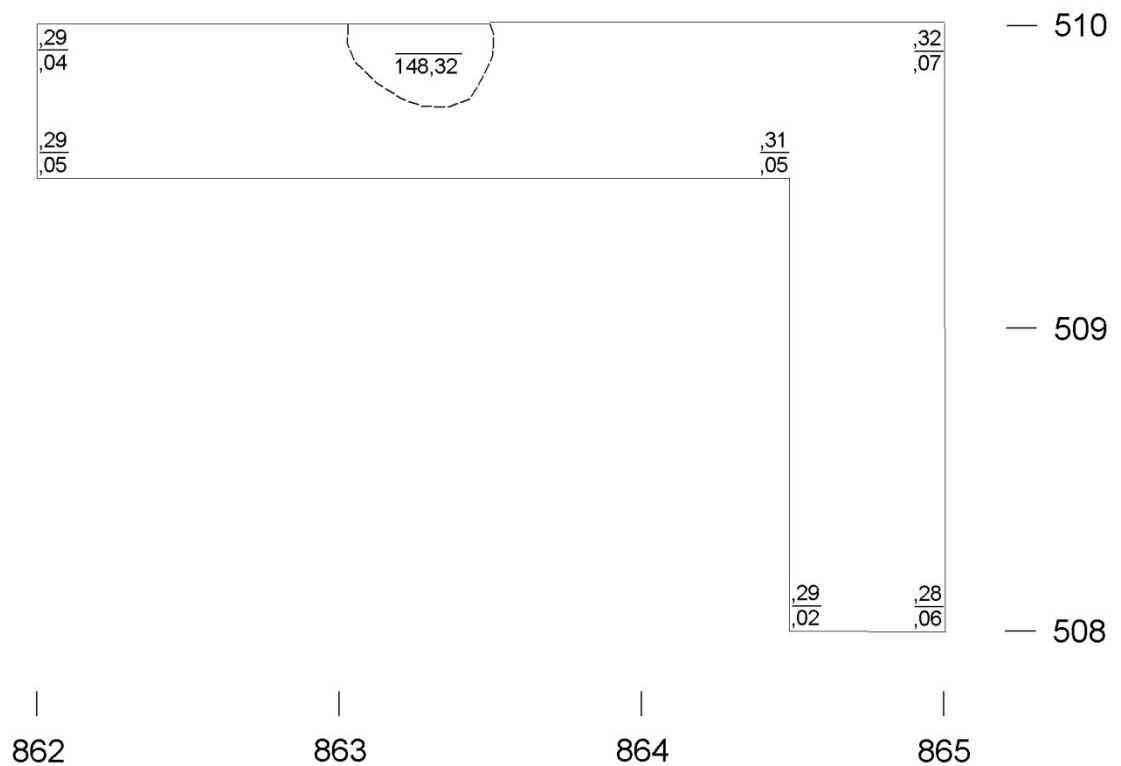
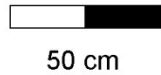
Korkeudet ovat m mpy.

RANUA MATTILA K.Vuoristo 2010

Koeoja 1
Pinta- ja pohjavaaitukset

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149, ellei toisin mainita.

Korkeudet ovat m mpy.

RANUA MATTILA K.Vuoristo 2010

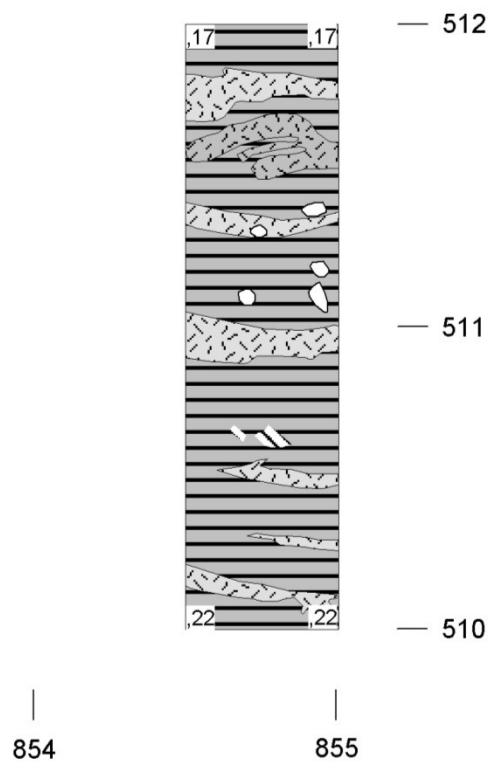
Koeaja 2
Taso 2

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

50 cm

Peltomulta

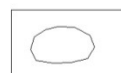
Punaruskea hiekka

Punaruskea hiekka +
peltomulta

Palanut punainen hiekka

Kivi

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149.

Korkeudet ovat m mpy.

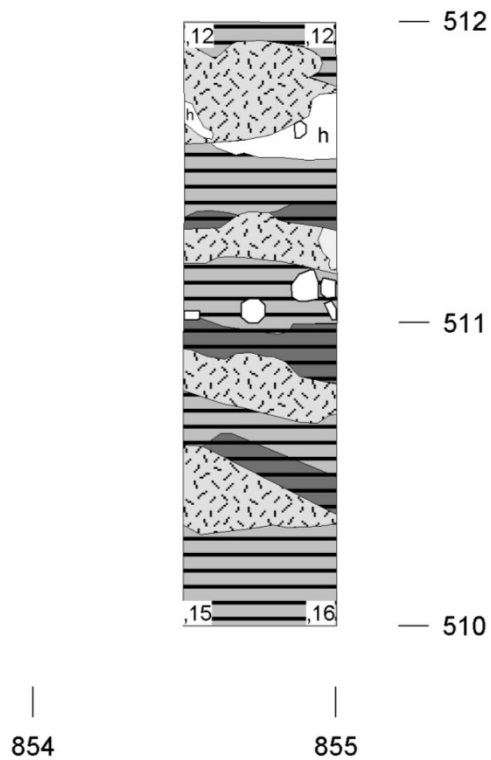
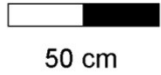

RANUA MATTILA K.Vuoristo 2010

Koeaja 2
Taso 3

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

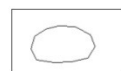
Peltomulta

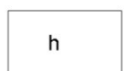
Punaruskea hiekka

Peltomulta + hiili

Kivi (palanut)

Huuhtoutunut hiekka

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149.

Korkeudet ovat m mpy.

RANUA MATTILA K.Vuoristo 2010

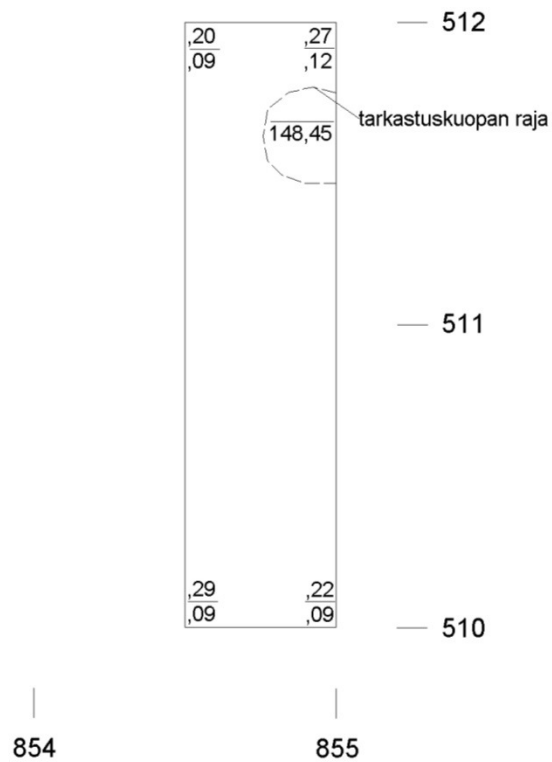
Koeoja 2
Pinta- ja pohjavaaitukset

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

50 cm

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149, ellei toisin mainita.

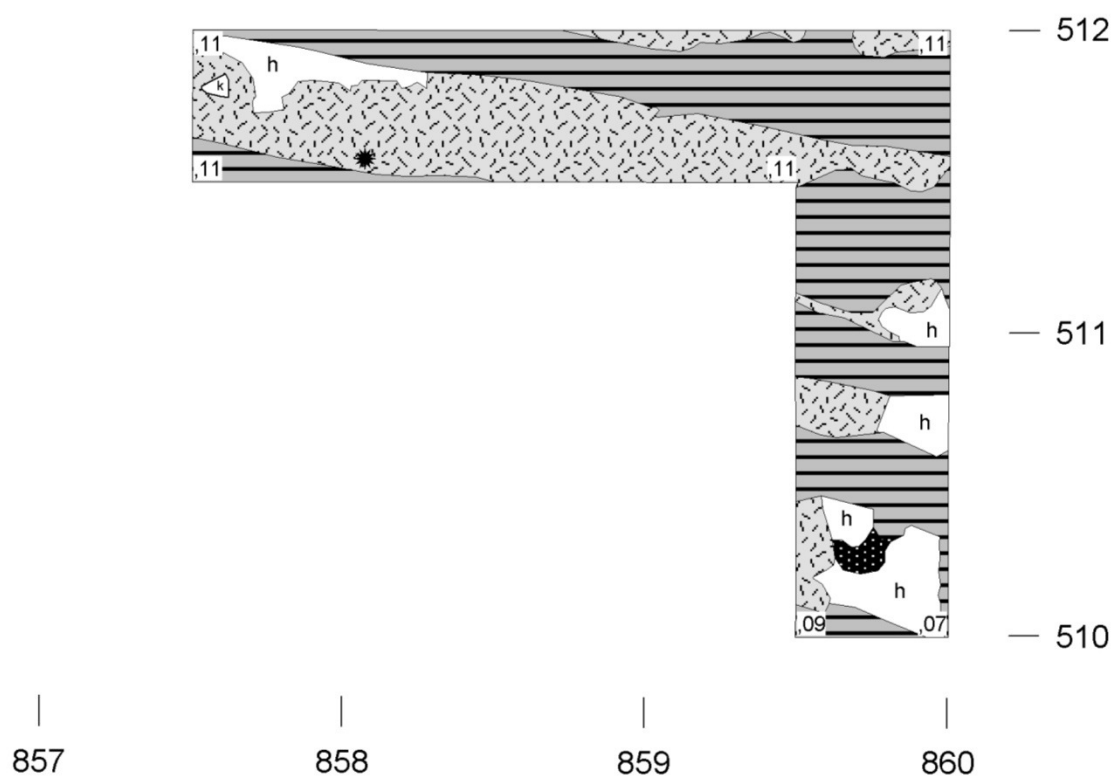
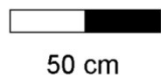
Korkeudet ovat m mpy.

RANUA MATTILA K.Vuoristo 2010

Koeoja 3
Taso 2

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

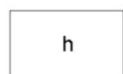
MK 1:25

Peltomulta

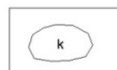
Punaruskea hiekka

h
Huuhtoutunut hiekka

Musta nokimaa + hiili

k
Kivi

*
Hiili

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149.

Korkeudet ovat m mpy.

RANUA MATTILA K.Vuoristo 2010

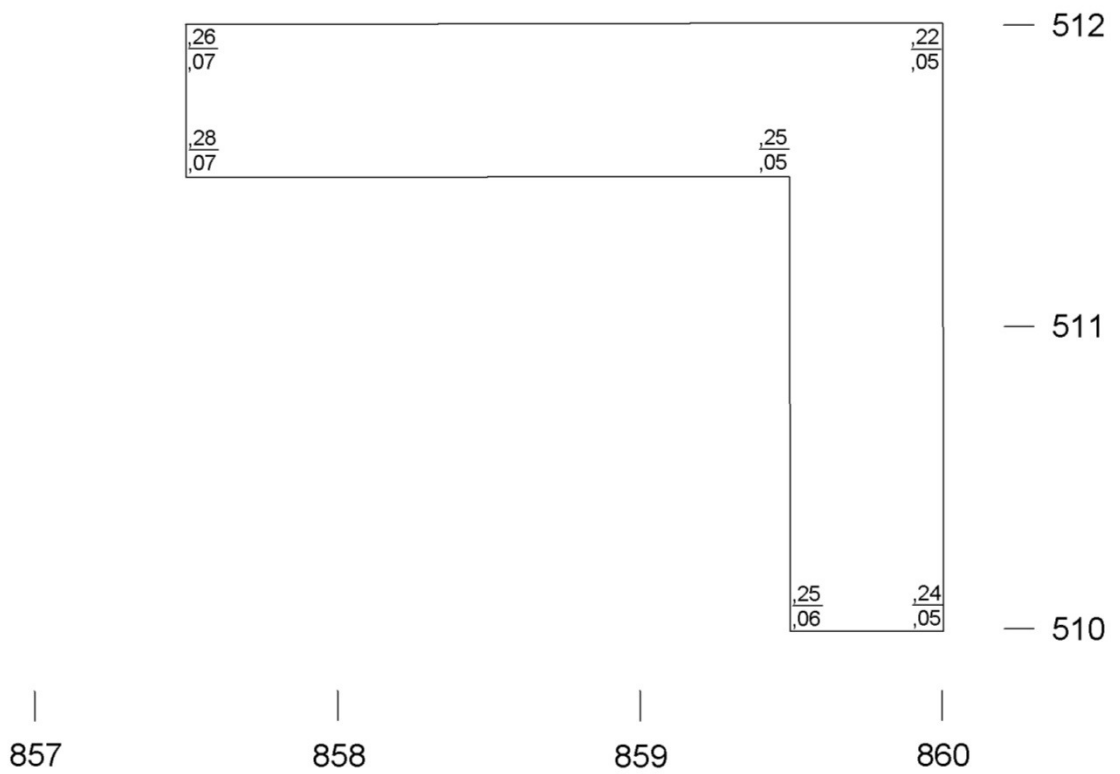
Koeoja 3
Pinta- ja pohjavaaitukset

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:25

50 cm

Vaaitusnumeroiden pääluku on 149.

Korkeudet ovat m mpy.

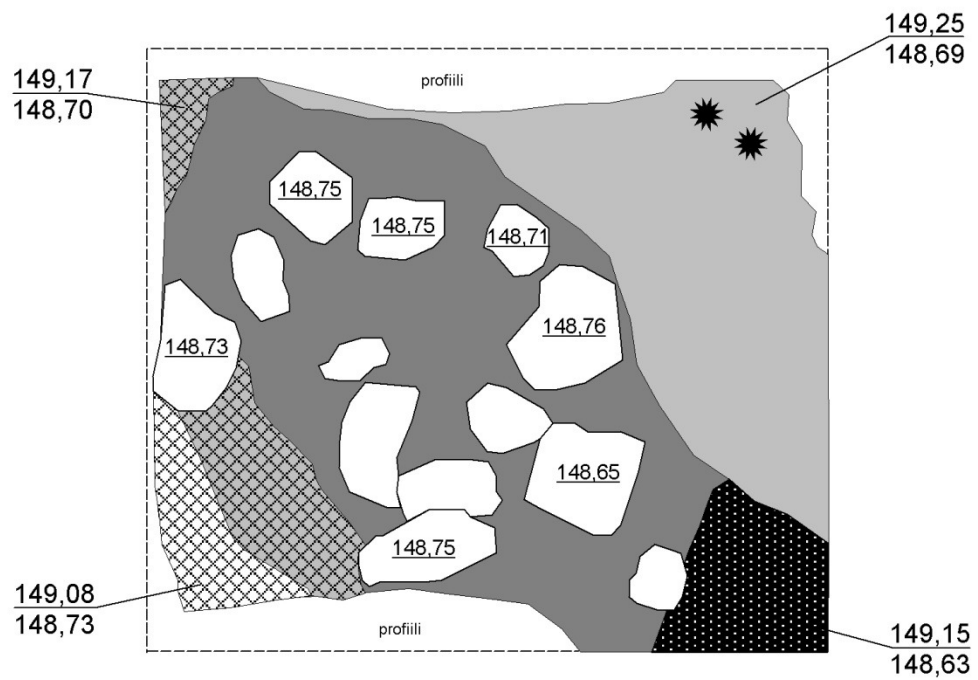
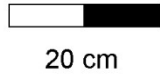
RANUA MATTILA

K.Vuoristo 2010

Koekuoppa E
dokumentointitaso 1
(= pinnat + lopetustaso)

Piirt. ja digit. A. Lempiäinen

MK 1:10

	Musta Nokimaa		Ruskea likamaa
	Tummanharmaanmusta nokimaa		Kivi (palanut)
	Harmaa likamaa		Hiili
	Ruskeanharmaa likamaa		

Korkeudet ovat m mpy.

6.2. Luettelo koekuoppien pinta- ja pohjaluvuista

Koekuoppa	Pinta m mpy	Pohja m mpy	Huomiot
470/950	146,8	146,09	Useita päällekkäisiä rantakerrostumia.
480/950	147,8	147,02	Useita päällekkäisiä rantakerrostumia.
490/950	148,92	148,24	
485/980	148,7	148,24	
490/965	149,15	148,76	
490/975	149,19	148,68	
490/980	149,21	148,72	
490/985	149,08	148,62	
490/990	148,99	148,35	
495/980	149,57	149,17	
500/900	149,16	148,7	
500/910	149,22	148,78	
500/920	149,37	148,88	
500/930	149,48	149,06	
500/940	149,6	148,93	Sekoittunutta, kaivon paikka.
500/950	149,65	149,02	
500/970	149,88	149,35	
500/980	149,85	149,22	
500/990	149,78	149,07	
500/1000	149,47	148,84	
510/835	149,01	148,51	
510/840	149,15	148,39	
510/850	149,31	148,61	
510/870	149,28	148,71	
510/880	149,16	148,33	
510/890	149,21	148,46	
510/900	149,31	148,66	30–40 cm:n syvyydessä mahdollisesti heikkoa likamaata NW-kulmassa.
510/910	149,34	148,68	30–35 cm:n syvyydessä mahdollisesti vaalea kellanruskea likamaaläikkä.
510/920	149,61	148,95	
520/920	150,35	149,73	
530/920	150,53	149,93	
540/920	150,32	149,48	
550/920	150,38	149,83	

Koekuoppa	Pinta m mpy	Pohja m mpy	Huomiot
530/835	149,31	148,96	
530/845	149,36	148,73	
530/849,5	149,4	148,76	
530/855	149,31	148,65	
530/860	149,63	149,03	
530/865	149,73	149,19	Nokimaalaikkuja, jotka syntyneet pellon kulotuksessa.
530/870	149,82	149,21	
A	149,62	148,05	
B	148,15	147,58	
C	145,5	145,08	
D	149,31	148,68	
E	149,08	148,73	Likamaata ja liesikiveys.
F	148,95	148,3	Likamaata.
G	148,76	148,28	
H	148,57	147,89	
I	147,25	146,61	Sekoittunutta, todennäköisesti vanha kellarin paikka tms.